

» Det usagte får mere og mere plads i de her år. Det er ved at gå op for os, at der er meget, vi ikke kan finde ord for. Måske, fordi vi ikke kan, måske fordi det er for skamfuldt. Måske, fordi det er traumatisk at genopleve det hele og finde de rette ord?

ANN-DORTE CHRISTENSEN, professor i sociologi, Aalborg Universitet.

Selv om der tales og skrives mere og mere, er det ved at gå op for flere - også forskere, at der er meget, mennesker ikke kan finde ord for, mener professor Ann-Dorte Christensen (tv). Et samarbejde med kunstnere som Marit Benthe Norheim kan være vejen frem, fordi kunsten kan vise følelser og erfaringer, forskningsrapporter ikke kan nedfælde.

BLÅ BOG

MARIT BENTHE NORHEIM

■ 57 år, billedhugger, født i Norge.

■ Gift med Claus Ørntoft, også billedhugger.

■ De bor ved Mygdal.

■ Uddannet på Vestlandets Kunsthøgskolen, Bergen, Royal Academy of Art, London og Central/St. Martin School of Art.

■ Blandt andet kendt for den syv meter høje "Fruen fra havet" i Sæby og "Campingkvinner".

■ Har sideløbende med andet arbejde med Life-boats siden 2008. Se film, fotos og fortællinger om Life-boats på www.life-boats.dk

■ "Skibet er ladet med minder" af Ann-Dorte Christensen og Marit Benthe Norheim i samarbejde med Marianne Knudsen er udkommet på Aalborg Universitetsforlag.

■ Hør professor Ann-Dorte Christensen fortælle mere om tavshed under #MeToo fredag 6.4. kl.13.30 på Ordkraft på Nordkraft i Aalborg www.ordkraft.dk

- Kunst kan dokumentere noget meget personligt og intimt, uden at det bliver privat, så man kan vise det almen menneskelige, forklarer Marit Benthe Norheim.

- Smerten ved at miste deres børn kunne jeg ikke finde ord for. Men den kan udtrykkes i Benthens kunst, siger Ann-Dorte Christensen.

Ikke alt kan siges med ord

SHHH: Samtaler kan bølge frem og tilbage og være gode og onde, men ind imellem giver ordene op. Kan kunst så tage over? Banebrydende forskning fra Aalborg har måske et svar

- Vi har jo alle det til fælles, at vi er kommet ud af en kvinde. Det er lidt vildt at tænke på, konstaterer billedhugger Marit Benthe Norheim, der har skabt Life-boats.

Af Charlotte Rørth og Claus Søndberg (foto) charlotte.roerth@nordjyske.dk

I sen har lagt et knirkende glasloft henover havnebassinet, men har ikke kræfter til at skruede tre både op af vandet. De tre både af beton med lange navne skabt af den norske kunstner Marit Benthe Norheim, en hær af håndværkere og et hav af næsten 200 frivillige.

Flydende kunstværker, der har sejlet Europa tyndt og nu overvintret i Aalborgs Østre Havn. Snart skal de tre Life-boats bugseres over på den anden side af Limfjorden, renses og lægges op ved Stigsborg Brygge, inden de skal videre ud i verden. Hvorhen vides endnu ikke. Lige nu ligger de stille. Helt stille.

De kan ikke vugge fra side til side, endsigse sejle støt fremad eller skabe bølgegang. De er fikserede i sen.

Oppe på kajen står kunstneren selv og kigger på rimfrostens småbitte stjerner, der er strøet ud over bådernes skulpturer af kvinder i alle aldre. Deres hår, skuldre, bryster og maver med og uden børn er badet i stjernestøv og ligner et eventyr mellem hverdagens storbryggeri

og larm fra gulmalede maskiner med kæmpedæk, der brækker op og kører rundt og bygger højhuse helt ned til vandkanten.

- Jeg synes, det er så vakkert, siger Marit Benthe Norheim.

- At bådene ligger stille her, og folk bare kan gå forbi og se på dem og tænke deres. Og det gør de. Tænk, altså. Alle mulige forskellige mennesker. Mænd. Kvinder. Unge. Gamle.

Det er snart 10 år siden, at Marit Benthe Norheim gik i gang med galionsfigurerne og bådene, der er formet som tre kvinder. Den unge er et skib ladet med længsel. Den gravide er ladet med liv. Det aldrende kvindeskib ladet med minder. Bådene blev støbt hjemme på gården ved Sindal og har sejlet med faglærte skippere blandt andet i sommer som vartegn for Aarhus som europæisk kulturhovedstad, som et bevægende og enestående kunstværk i sig selv.

Også på land har de skabt historie og kigger på rimfrostens småbitte stjerner, der er strøet ud over bådernes skulpturer af kvinder i alle aldre. Deres hår, skuldre, bryster og maver med og uden børn er badet i stjernestøv og ligner et eventyr mellem hverdagens storbryggeri

Plus som noget helt unikt - for forskere.

Professor i sociologi, Ann-Dorte Christensen fra Institut for Sociologi og Socialt Arbejde på Aalborg Universitet, har fulgt projektet tæt og har ikke blot skrevet en bog om galionsfigurerne sammen med Marit Benthe Norheim både på dansk og engelsk, men publicerer også om kort tid et essay i Dansk Sociologi og har haft samarbejdet som om-drejningspunkt for en faglig konference i Trondheim.

Hvorfor nu det?

Meget der ikke kan siges

- Som forskere interviewer vi og samler viden ind ad den vej. Men ikke alt kan siges med ord. Der er meget, vi ikke får at vide, hvis vi kun holder os til ordene, lyder Ann-Dorte Christensens konklusion, som hun står ved kajen og ser ned på de stjernebestroede både.

Som forsker er hun interesseret i at få så valid viden frem som muligt, og undervejs i arbejdet med bådene blev det mere og mere klart for hende, at der er områder af menneskers liv, hvor ordene ikke rækker.

- Især, når det handler om smertefulde oplevelser, har jeg erfaret, at

jeg møder grænsen for de almindelige forskningsmetoder som sociolog. Det er sket, når jeg har interviewet dem, der er flygtet fra etnisk udrensning under borgerkrigen på Balkan, eller dem vi har mødt i flygtningelejren her i Danmark. Smerten ved at miste deres børn kunne jeg ikke finde ord for. Men den kan udtrykkes i Benthens kunst, siger Ann-Dorte Christensen.

Ved at videregive kunsten sammen med forskningen, kan hun få langt mere viden frem. Så meget mere, at det har givet genlyd i internationale forskerkredse. Som da den nyligt udgivne engelske udgave af bogen blev kaldt et "must-read" i Oxford Universitys forsknings-tidskrift om immigration, "Migration Studies".

Noget af det, der har overrasket forskerne, er ordenes begrænsning. Der er meget, de ikke kan bruges til at fortælle om. Og måske er det oftere, end man tror, ikke den bedste måde at fortælle på.

- Vi har i den vestlige verden en tro på, at vi kan fortælle sandheden - også den smertefulde - med ord. Vi mener også, at det er godt at fortælle den. Både i det private og kollektivt, sammenfatter Ann-Dorte Christensen.

Hun nævner som de mest kendte eksempler Nürnberg-processen efter Anden Verdenskrig og sandhedskommissionen i Sydafrika, hvor det at få talt ud skulle hjælpe forsoningen på vej. Også den russiske forfatter og journalist Svetlana Aleksijevitj, der fik nobelprisen 2015, beskriver med ord nøgternt især kvinder og børns liv under krig.

Tiet i 45 år

Men da hun og Marit Benthe Norheim mødtes med de ældre kvinder, der skulle skabes skulpturer af, havde de ikke ord. Arlette Andersen var fange nummer 74853 Auschwitz og havde tiet i 45 år med sine oplevelser som jødisk barn under krigen. Samme tavshed som den vietnamesiske mor, Tran Thi Hoa, der sendte sine 10 børn på vandet for at give dem et bedre liv og først også dem som voksne i Danmark.

- At give deres historier videre med ord var ikke nok. Hverken for dem privat eller kollektivt, siger Ann-Dorte Christensen og fortæller, hvordan det, der ikke er ord for, er ved at få større betydning i forskerkredse.

- Det usagte får mere og mere

plads i de her år. Det er ved at gå op for os, at der er meget, vi ikke kan finde ord for. Måske, fordi vi ikke kan, måske fordi det er for skamfuldt. Måske, fordi det er traumatisk at genopleve det hele og finde de rette ord?

Ann-Dorte Christensen har ind imellem følt sig på fagligt dybt vand i sin forskning med de sejlede værker, men de har ført hende hen til et sted, hvor mange forskere og kunstnere er ved at samles.

- Måske er det nødvendigt, at noget forbliver tavs viden. Alt kan måske ikke formuleres med ord. Måske. Men hvordan deler vi den? Det ved vi ikke helt endnu, men det er noget af det, jeg vil forske videre i. Og som bådene har skubbet mig ud i, siger hun.

Bådene ligger frit, hvor alle kan se dem, hvor end de sejler hen. Samtidig er skulpturerne af kvinder dybt personlige portrætter. Nogle bliver vist med børn i maven, både dem, de har født og dem, de har mistet. Arlette vises med sit fangenummer. Andre vises med andre kendetegn.

- Kunst kan dokumentere noget meget personligt og intimt, uden at det bliver privat, så man kan vise det almenmenneskelige, forklarer

- Det usagte får mere og mere

plads i de her år. Det er ved at gå op for os, at der er meget, vi ikke kan finde ord for. Måske, fordi vi ikke kan, måske fordi det er for skamfuldt. Måske, fordi det er traumatisk at genopleve det hele og finde de rette ord?

Ann-Dorte Christensen har ind imellem følt sig på fagligt dybt vand i sin forskning med de sejlede værker, men de har ført hende hen til et sted, hvor mange forskere og kunstnere er ved at samles.

Fælles viden

Marit Benthe Norheim om kunstens muligheder frem for det skrevne ord i en forskningsrapport. - Det handler om synliggørelse, uddyber Ann-Dorte Christensen og fortsætter:

- Det handler om at gøre smerten synlig. Sådan er det for eksempel også med #MeToo, hvor de mange vidnesbyrd på en gang er dybt personlige, men samtidig bliver en del af en kollektiv fortælling om en en fælles kultur i vores samfund, siger professor Ann-Dorte Christensen om kunst som Life-boats.

- Det usagte får mere og mere

plads i de her år. Det er ved at gå op for os, at der er meget, vi ikke kan finde ord for. Måske, fordi vi ikke kan, måske fordi det er for skamfuldt. Måske, fordi det er traumatisk at genopleve det hele og finde de rette ord?

Ann-Dorte Christensen har ind imellem følt sig på fagligt dybt vand i sin forskning med de sejlede værker, men de har ført hende hen til et sted, hvor mange forskere og kunstnere er ved at samles.

Hvorfor ikke?

- Det første skib, den unge kvinde, er uskyldig og åben. Det andet er kvinden med ansvar for børn og liv. Det tredje er de ældre kvinder. Dem med erfaringerne. De klarer den. De har overlevet voldsomme begivenheder. Født børn. Den treenighed viser kvindkraften. Håbet.

Marit Benthe Norheim håber, at hendes kunst hiver fat i både følelserne og intellektet, så publikum får en viden, der kan sætte sig fast. En viden om at være menneske.

- Det handler ikke kun om kvinder. Det handler om os alle sammen. Vi har jo alle det til fælles, at vi er kommet ud af en kvinde. Det er lidt vildt at tænke på, ikke?

- Det handler om at gøre smerten synlig. Sådan er det for eksempel også med #MeToo, hvor de mange vidnesbyrd på en gang er dybt personlige, men samtidig bliver en del af en kollektiv fortælling om en en fælles kultur i vores samfund, siger professor Ann-Dorte Christensen om kunst som Life-boats.

- Det usagte får mere og mere